

29. évf. 5. sz. 1982. május

Tudományos és Műszaki Tájékoztató

A NEMZETKÖZI DOKUMENTÁCIÓS SZÖVETSÉG 1981–1984. ÉVI KÖZÉPTÁVÚ PROGRAMJA*

Dr. Lázár Péter

nyugalmazott főigazgató, a FID alelnöke

1. Bevezetés

1895 óta, vagyis a Nemzetközi Dokumentációs Szövetség elődjének alapítási éve óta jelentős változások történtek a világban. Maga a Szövetség is világméretű nemzetközi szervezetté fejlődött a kezdeti nemzetközi nyilvántartásból.

Olyan történelmi események változtatták meg alapvetően a világ politikai és társadalmi arculatát, mint az első világháború és a Szovjetunió azt követő kialakulása, a második világháború és azt követően a szocialista országok négy világrészre kiterjedő csoportjának létrejötte, a több évszázados gyarmati rendszer felszámolása és a fejlődő országok megjelenése a világpolitika színterén.

A politikai és társadalmi környezet jelezte gyökeres változásai együtt jártak a világról és a világmindenségről alkotott tudományos képünk alapvető megváltozásával, továbbá a tudomány és a technika ragyogó fejlődésével, ami megnövelte a tudománynak a társadalomra és a fejlesztésre gyakorolt politikai és társadalmi hatását, egyben pedig fokozta a tudósok és szakemberek társadalmi felelősségét az emberiség nagy eredményeinek békés célokra történő felhasználásában.

A tudomány és a technika változásai és társadalmi környezetük átalakulása érzékenyen érintette a tudományos kommunikációt, továbbá a tudományos és műszaki információ szerkezetét, amely utóbbi szakterület a FID-nek megalakulása óta alapvető tevékenységi területe.

Érthető tehát, hogy a Szövetség szervezeti felépítését és programját az utóbbi évtizedek során időszakonként át kellett alakítani, noha az alapszabályokban lefektetett célok nem változtak. Ezek szerint a FID célja *a dokumentáció terén folytatott kutatás és fejlesztés előmozdítása, nemzetközi együttműködéssel*. A dokumentáció felöleli a természettudományok, a társadalomtudományok és a humán tudományok területéről származó bármilyen formában rögzített információ rendezését, tárolását, kikeresését, értékelését és terjesztését [1, p. 17].

2. A FID új programja

A FID Közgyűlése az 1978. szeptember 22–23-án Edinburghben tartott ülésén elfogadta a Szövetség új programját, amely alapját képezi a Szövetség tevékenységének [2].

2.1 Miért volt szükség új program kidolgozására?

Miután az 1970-ben Buenos Airesben elfogadott előző program elavult, az új programot számos ok indokolta:

a) a nemzetközi együttműködés fokozódásának irányzata, a nemzetközi kapcsolatok kiszélesedése és megerősödése kormányközi és más szinten, az enyhülési politika eredményei alapján;

b) a dokumentációnak és információnak a tudományos, műszaki, gazdasági és kulturális fejlődésben betöltött szerepe egyre fokozottabban tudatosodott;

* Az *International Forum on Information and Documentation* c. folyóirat 1981. évi 3. számában megjelent cikk kibővített változata.

c) a tudomány és technika gyors fejlődése, ami az emberiség információs erőforrásainak fokozott igénybevételére ösztönzött, továbbá a tájékoztatástudomány és az információs technika fejlődése, ami hatékonyabb eszközöket teremtett az információk feldolgozására, tárolására, kikeresésére és terjesztésére;

d) az információs infrastruktúrák folyamatos fejlődése – különösen a fejlődő országokban –, ami szilárd alapja egyrészt a nemzeti dokumentációs és információs rendszerek, hálózatok és szolgáltatások (a következőkben összefoglalóan: rendszerek) koordinálásának, másrészt az egyes nemzeti infrastruktúrák egymáshoz és a nemzetközi rendszerekhez való kapcsolódásának;

e) a nemzetközi információs rendszerek fejlődése, új rendszerek létrehozása, különös tekintettel az ENSZ szervezetei által fenntartott és támogatott rendszerekre;

f) a tájékoztatástudománynak önálló tudományággá fejlődése, a tudományos kommunikáció és az információátadás rendszerének javítása és új formáinak bevezetése.

Az ENSZ 1974-ben nyilatkozatot és intézkedési tervet fogadott el az Új Nemzetközi Gazdasági Rend kialakítása tárgyában, és ezzel új távlatokat nyitott a nemzetközi technológia- és információcsere új formáinak kifejlesztéséhez (ld. a 3201 (S–VI) és 3202 (S–VI) sz. ENSZ határozatokat).

A Helsinkai Európai Biztonsági és Együttműködési Konferencia záróközleménye javasolta, hogy a tudományos és műszaki jellegű kormányközi és nem-kormányközi nemzetközi szervezetek nyújtotta lehetőségeket hatékonyabban használják ki az információcsere és tapasztalatcsere megjavítására.

Az 1979-ben Párizsban az Unesco által rendezett II. UNISIST kormányközi konferencia áttekintette az 1971. évi I. UNISIST konferencián elfogadott tudományos és műszaki információs program, az UNISIST program eredményeit, megvitatta és elismerte az információ jelentőségét a fejlesztési folyamatban, és javasolta „az UNISIST eredeti céljai megvalósításának, nevezetesen a tudományos és műszaki információk terjesztése és felhasználása előmozdításának folytatását” [3].

Az ENSZ Tudományos és Műszaki Fejlesztési Konferenciája 1979-ben intézkedési tervet fogadott el, amely a tudományos és műszaki információra is kiterjedt, és egy világméretű nemzetközi hálózat létrehozását is tartalmazta [4]. Az ENSZ Közgyűlése elfogadta az intézkedési tervet, és további pénzügyi és szervezeti intézkedéseket is jóváhagyott, amelyek az intézkedési terv végrehajtásához szükségesek (ld. az 1980. január 23-án kelt 34/218 sz. közgyűlési határozatot).

A FID lehetséges cselekvési területe elvben csaknem korlátlan, csupán a rendelkezésre álló pénzügyi eszközök és munkaerő korlátozza abban, hogy nagyszámú feladattal foglalkozzék. A programdokumentum [2]

világosan elismeri, hogy a Szövetségnek szelektív program szerint kell működnie, amely lerögzíti – az általános célok keretében – azokat a prioritást élvező szakterületeket és tevékenységeket, amelyekben a leghatékonyabban tudja feladatait ellátni, figyelemmel a hasonló jellegű kormányközi és nem-kormányközi nemzetközi szervezetek (Unesco, IFLA, ICA, ISO stb.) információs programjaira.

2.2 Általános célok és hosszútávú prioritást élvező szakterületek

A Szövetség szakmai tevékenysége újjászervezésének célja:

a) tevékenységét fokozottabban kell a tagság szakmai érdekeinek szolgálatába állítani;

b) meg kell erősítenie regionális tevékenységét;

c) hatékonyabban kell részt vennie az információs kérdések nemzetközi megvitatásában.

A programdokumentumban lefektetett általános célok adják azt a széles keretet, amelyben a Szövetség valamennyi tevékenysége beleilleszthető, és amelyből a hosszútávú prioritást élvező szakterületek, a középtávú programok és az éves munkaterv kialakítása levezethető. Az emberi tudás és tapasztalat teljességéhez való hozzáférés biztosítása, vagyis az *Ismeretek Általános Hozzáférhetősége (Universal Accessibility of Knowledge, UAK)* a végső cél és egyben az a széleskörű program, amely a Szövetség valamennyi célkitűzését és tevékenységét egybefogja.

Az általános célok a következők:

a) a dokumentáció és információ kérdéseiben érdekelt szervezetek és egyének összefogása nemzetközi szinten;

b) a nemzeti és társult tagok érdekeinek előmozdítása és képviselők nemzetközi szinten;

c) nemzetközi fórum biztosítása az információs szakemberek érintkezésére, a dokumentáció és információ nemzetközi és nemzeti tapasztalatainak általánosítása és terjesztése;

d) a dokumentációs és információs kutatás és fejlesztés, továbbá eredményeik alkalmazásának előmozdítása;

e) a dokumentáció és információ elméletének, szervezésének és gyakorlatának előmozdítása a tudományágakon és szakterületeken belüli és az azok közötti kommunikáció javítása céljából;

f) a nemzetközi dokumentációs és információs együttműködés előmozdítása, továbbá együttműködés a dokumentáció és információ fejlesztésében érdekelt nemzetközi szervezetekkel és nemzeti – kormányzati vagy magán – intézményekkel.

A konkrét intézkedések és projektek tervezésében a hosszútávú prioritást élvező szakterületek az irányadók, amelyeknek 3 fontos szempontot kell tükrözniük:

a) a Szövetség szakmai felkészültségét a szakterületeken;

b) a szakterületek jelentőségét a dokumentáció és információ fejlődése szempontjából;

c) a nemzetközi együttműködés elengedhetetlen szükségességét a kiválasztott szakterületen.

Mindezek alapján a Szövetség a következő szakterületekre összpontosítja tevékenységét:

a) a tájékoztatástudomány elméleti és nyelvészeti alapjai (beleértve a terminológiát is);

b) információs feldolgozás és információs technológia;

c) információs szakemberek és felhasználók oktatása, továbbképzése;

d) információs rendszerek és hálózatok tervezése, irányítása;

e) felhasználói igények és szokások.

2.3 A FID szervezete

A középtávú program tervezésének és a tervek végrehajtásának szervezete szorosan kapcsolódik a FID szervezeti felépítéséhez, amelynek elemeit az alapszabályok rögzítik [1]. Ennek megfelelően:

- *a Szövetség tagjai:*

- a nemzeti tagok,
- az intézményi tagok,
- az egyéni tagok,
- a tiszteletbeli tagok;

- *az irányító szervek:*

- a Közgyűlés,
- a Tanács,
- a Végrehajtó Bizottság,
- a Regionális Bizottságok,
- a Főtitkár;

- *a programot végrehajtó munkaszervek:*

- a szakmai bizottságok,
- a munkacsoportok,
- az egyéni szakértők,
- a Titkárság.

Kivételes esetekben a Végrehajtó Bizottság vagy a Tanács is vállalhat munkaszervi szerepet.

2.4 Programtervezés, irányítás, ellenőrzés és értékelés

A Szövetség tevékenységét a négy évre szóló és két évente megújítandó középtávú programok (*Medium-Term Programme*, a továbbiakban *MTP*), valamint a MTP-ből levezetett éves munkatervek fogják irányítani.

A Szövetség munkaszervei évente jelentést készítenek az éves munkaterv végrehajtásáról.

Az MTP két évenkénti felülvizsgálatának – ami az évi jelentésekre és a Főtitkár átfogó értékelő jelentésére épül – célja a következő MTP-k tervezésének és a folyó tervek átdolgozásának megkönnyítése.

3. Az 1981–1984. évi MTP

Az MTP-t [5] a Tanács dolgozta ki a Közgyűlés utasításai [2] szerint, és terjesztette az 1980. évi koppenhágai Közgyűlés elé. A Közgyűlésen számos nemzeti tag küldötte szólalt fel és fűzött bíráló megjegyzéseket az MTP-hez és egyes elemeihez. Ezeket az észrevételeket a Tanács figyelembe veszi a végrehajtás és a következő tervezési időszak során. A Közgyűlés egyhangúlag jóváhagyta az 1981–1984. évi MTP-t és megbízta a Tanácsot végrehajtásával.

3.1 Az MTP általános jellemzői

Az MTP először kísérli meg a Szövetség történetében egyetlen átfogó programba integrálni a Szövetség valamennyi tevékenységét. A FID szerteágazó tevékenységeiről nyújtott áttekintés értékes szervezési eszközt ad a Szövetség irányító szerveinek, ezen felül pedig tervdokumentumként jelentős szerepe van a munkaszervek tevékenységének koordinálásában.

Az MTP a kezdetét jelenti a tudatos és koordinált projektirányításnak, de valóban csak a kezdetét, amint arra számos közgyűlési hozzászólás is rámutatott. A tervezést általában, különösen pedig a további MTP-k tervezését tovább kell javítani a munkaszervek szakmai színvonalának emelése érdekében.

Az MTP reális programot nyújt: olyan projekteket tartalmaz, amelyeket a munkaszervek terveztek és meg kívánunk valósítani. A program egyben tükrözi a Tanács állásfoglalását is minden egyes projekt értékelésében és megítélésében, továbbá a szükséges anyagi fedezet tekintetében. Néhány kivételes esetben az MTP javasol projekteket a munkaszerveknek.

Remélhető, hogy a nemzeti tagok és külső erőforrások a tervezett mértékben hozzá fognak járulni az MTP végrehajtásához.

A reális megközelítés az MTP nagy előnye: ez nagy mértékben valószínűsíti a feladatok végrehajtását.

Az MTP egyben az egyetlen lehetséges megközelítés a Szövetség gyengéinek feltárására. A program a Szövetség munkaszerveinek jelenlegi szakmai és pénzügyi adottságait tükrözi. A terv értékes projekteket tartalmaz valamennyi prioritást élvező szakterületen; végrehajtásuk minden bizonnyal előmozdítja a dokumentáció és információ ügyét, öregbíti a Szövetség hírnevét és megelégedettséget hoz a program megvalósításában részt vevő szakembereknek.

A programmal kapcsolatos problémák nem annyira annak tartalmára vonatkoznak, mint inkább arra, ami hiányzik belőle. Erre még visszatérünk a 3.3 fejezetben.

3.2 A projektek csoportosítása

Az MTP-t alkotó 82 projekt megoszlását a 16 munkaszerv szerint az 1. táblázat szemlélteti. A munkaszervek között a nemzeti tagokat egyetlen csoportba vontuk össze.

A legtöbb projekt simán beilleszthető a hosszútávú prioritást élvező szakterületek valamelyikébe (esetenként többféleképpen is). Van azonban néhány kivétel,

nevezetesen az általános jellegű és tartalmú projektek. Ezeket külön csoportba foglaltuk.

A tervezési időszakban egy-egy munkaszervre átlagosan alig több mint 5 projekt jut, négy évre elosztva. Ennek az adatnak a tükrében nem tűnik indokoltnak az a bíráló megjegyzés, amelyet a koppenhágai Közgyűlés egyik küldötte a program túlszűfolt voltával kapcsolatban előadott.

1. táblázat

A projektek megoszlása munkaszervek és prioritást élvező szakterületek szerint

Munkaszervek	A tájékoztatás-tudomány elméleti és nyelvészeti alapjai	Információs feldolgozás és információs technológia	Oktatás és továbbképzés	Információs hálózatok és rendszerek tervezése és irányítása	Felhasználói igények és szokások	Általános témák	Összesen
A projektek száma							
EC	2	—	—	—	—	—	2
GS	1	2	—	1	1	3	8
CLA	2	2	2	2	—	—	8
CAO	—	2	—	2	—	1	5
RI	4	—	—	—	—	—	4
LD	5	—	—	—	—	—	5
DT	3	—	—	—	—	—	3
CR	1	7	—	—	—	—	8
CCC	—	14*	—	—	—	—	14*
BSO	—	5	—	—	—	—	5
ET	—	—	5	—	—	—	5
II	—	—	1	3	—	1	5
SD	—	—	—	2	1	1	4
PD	—	1	1	—	1	—	3
DE	1	—	—	—	—	—	1
Nemzeti tagok	—	1	—	—	—	1	2
Összesen	19	34	9	10	3	7	82

*65 tétel

3.3 A projektek tartalmi megoszlása

A projektek szakterületek szerinti megoszlásának elemzése (2. táblázat) kidomborítja a FID fő tevékenységi területeit, és felfedi programjának és szervezetének gyenge pontjait.

Az MTP megerősíti, hogy a tájékoztatástudomány elméleti és nyelvészeti alapjai, az információs feldolgozás és információs technológia, továbbá az oktatás és továbbképzés a Szövetség legfontosabb munkaterületei.

A felsorolt három szakterületbe tartozó projektek csaknem 75%-át teszik ki az összes projektnak és a pénzügyi szükségleteknek csaknem 80%-át reprezentálják.

Az információs rendszerek tervezése és irányítása, valamint a felhasználói igények és szokások vizsgálata rendkívül fontossága ellenére sincs kellőképpen képviselve. Ez az aránytalanság akkor is szembeötlő, ha figyelembe vesszük, hogy az idevágó projektek végrehajtásához kimutatott anyagi szükséglet korántsem teljes: a

szóbanforgó 10 projektből ugyanis négyet a Regionális Bizottságok valósítanak meg szubvenciókból és más fedezeti forrásokból, további 3 projektot pedig a FID/II dolgoz fel, s ez nem igényel anyagi támogatást a Szövetség költségvetéséből.

Az információs rendszerek tervezése és irányítása olyan szakterület, amelyben nagyon komolyan érdekeltek mind a nemzeti tagok, mind pedig a Szövetség mint neves nemzetközi szervezet. Nyilvánvaló, hogy a nemzeti és nemzetközi hálózatok és az információs rendszerszervezés szerepe erőteljesen növekszik, s ez az irányzat az információs szakma gyakorlatára is hatással lesz, illetve már hatással is van.

A FID-nek jelenleg nincs olyan munkaszerve, amelyek ennek a szakterületnek a sajátos problémáival foglalkoznék.

2. táblázat

A projektek megoszlása a prioritást élvező szakterületek szerint

Szakterület	A projektek		A szükséges anyagi fedezet	
	száma	%	1000 USA dollárban	%
A tájékoztatás-tudomány elméleti és nyelvészeti alapjai	19	23,2	244,5	39,3
Információs feldolgozás és információs technológia	34	41,4	146,1	23,5
Oktatás és továbbképzés	9	11,0	137,0	22,0
Információs hálózatok és rendszerek tervezése és irányítása	10	12,2	8,5	1,4
Felhasználói igények és szokások	3	3,7	7,0	1,1
Általános témák	7	8,5	79,0	12,7
Összesen	82	100,0	622,1	100,0

A másik meglehetősen elhanyagolt szakterület a felhasználói igények és szokások vizsgálata. A nemzeti tagok egyike sem mutat érdeklődést ide vonatkozó projektek vállalásában és támogatásában, annak ellené-

re, hogy az 1978. évi edinburghi Közgyűlésen hangsúlyosan szerepelt ez a téma.

Nem kellően tükrözi az MTP – az információs rendszerek tervezésének és irányításának, továbbá a felhasználói igények és szokások vizsgálatának szakterületein túl – az információ és dokumentáció alapvető fejlődési irányzatait és az információs szakma néhány igen izgató és perspektivikus kérdését sem, mint pl. az új információs technológiák hatása a szakmára, vagy a helyi, nemzeti, regionális és nemzetközi információs rendszerek fejlesztésével, irányításával és jobb hasznosításával kapcsolatos kérdések, a hálózatszervezés ebből adódó problémái.

Az MTP kidolgozása során nyert – mind pozitív, mind pedig negatív – tapasztalatok a Szövetség munkaszerveinek értékelésére vezettek. Első lépésként két új munkacsoport felállítását határozta el a Tanács azzal a feladattal, hogy vizsgálják meg: milyen eszközökkel és milyen módon lehet a Szövetség tevékenységét kifejleszteni az információs rendszertervezés és a felhasználói igények vizsgálata területén. Az új munkacsoportok 1982 elején kezdik meg működésüket, és feltehetően hozzá fognak járulni a FID bővülő feladatainak tervezéséhez a következő MTP-ben, amely az 1983–1986. évi tervezési időszakra terjed ki.

Azzal is bírálták az MTP-t, hogy sok kis, némely esetben nem is jelentős projekt halmaza. A projektek jelzett szétszórtsága a munkaszervek közötti együttműködés hiányára utal, ami esetenként felesleges párhuzamosságokra, más esetekben eredménytelen erőfeszítésekre vezethet, amelyek hatékonysága megsokszorozódhatnék az együttműködés révén.

Bár ez a bírálat jogos, ki kell egészíteni a képet azzal, hogy a jelenlegi szűkös pénzügyi lehetőségek közepette – amikor a posta jelenti az egyedüli folyamatos kommunikációs kapcsolatot a Szövetség munkaszervei között – nem várható a helyzet gyökeres javulása. Átmenetileg megoldást jelentene a programtervezésre és végrehajtásra alkalmas mechanizmus létrehozása, hosszútávon pedig a pénzügyi fedezet biztosítása ahhoz, hogy a bizottsági elnökök és tagok utazhassanak, és intenzívebb kapcsolatokat építhessenek ki egymással és a Szövetség irányító szerveivel.

3.4 Az MTP finanszírozása

Az MTP végrehajtása négy év alatt összesen mintegy 622 ezer dollárt igényel (az 1980. évi színvonalon). Anyagi helyzetének javulása folytán a FID az anyagi szükséglet jelentős részét, mintegy 40%-át fedezni tudja.

A Szövetség a szükségletek 60%-át külső erőforrásokból kívánja fedezni. Köztük az Unesco és a *Stiftung Volkswagenwerke* c. alapítvány a főbb fedezeti források, amelyek várhatóan a külső erőforrások 42%-át és 50%-át (az összes szükséglet 26%-át és 31%-át) biztosítják. A

külső erőforrások tervezett hozzájárulásának 75%-a már 1980-ban biztosítottak volt tekinthető a meglévő és a kilátásba helyezett szerződések alapján.

Az egy projektra eső átlagos szükséglet 7585 \$. Ha nem vesszük tekintetbe a legnagyobb projektot (közgazdasági szótár szerkesztése, 190 ezer \$), akkor az átlagos szükséglet 5330 \$-ra csökken.

Az MTP egyidejűleg tükrözi a folyamatosságot és az innovációt: az anyagi szükségletnek mintegy 45%-át igénylik az MTP megindulásakor már folyamatban volt projekteket, 55%-át pedig az új projekteket.

4. Az MTP végrehajtása

Programok kialakítása csak első fázisa a tervezési folyamatnak, a második fázis az MTP-ben foglalt projektek megvalósítása.

A Közgyűlés az MTP-t csomagtervként hagyta jóvá, lerögzítve tartalmának általános szerkezetét és a finanszírozás határait, és a Tanácsot bízta meg az MTP irányításával, ellenőrzésével, értékelésével és végrehajtásával [2]. Bár a Tanács bevezetett már néhány új eljárási elemet, és folyamatos javításokról is gondoskodott az utóbbi években, a teljes mechanizmust valamint az éves munkatervek és jelentések kidolgozásának rendszerét és menetrendjét még ki kell munkálni.

Egy ilyen tervezési mechanizmus működésének előfeltétele a munkaszervek tervezési, végrehajtási és jelentési mechanizmusának tökéletes működése. Az MTP kidolgozásában nyert tapasztalatok azonban kérdésekké teszik, hogy valamennyi munkaszerv képes lesz-e megfelelni ennek az elvárásnak.

Másrészt viszont igen fontos a terv végrehajtása *központi irányításának megerősítése* az 1976. évi mexikói Közgyűlés óta bevezetett gyakorlat szerint, nevezetesen az éves munkatervekben a Tanács által jóváhagyott feladatok végrehajtásának ellenőrzésével.

Első lépésként a Tanács bevezette a *szerződéses rendszert*, amelynek keretében a Főtitkár szerződést kínál a Tanács által jóváhagyott valamennyi projekt esetében a projekteket kivitelező személyeknek. A közbülső beszámolókat és a zárójelentést a Főtitkárhoz kell benyújtani. A bizottsági elnökök, amennyiben nem személy szerint felelősek a projekt kivitelezéséért, a szervező és koordináló összekötő szerepét töltik be a Főtitkár és a kivitelezésért felelős személyek között.

A Főtitkár, a bizottsági elnökök és a projektek végrehajtásáért felelős személyek közötti kapcsolatoknak ez a sokkal pontosabb szabályozása a bizottsági elnököknek kíván elsősorban segítséget nyújtani, mert növeli tekintélyüket, megerősíti irányító szerepüket, csökkenti adminisztrációs terhelésüket és több energiát és időt enged a projektek tervezésére, ellenőrzésére és értékelésére.

A szakmai munka irányításának ez az új rendszere lehetővé teszi, hogy a Főtitkár és a Tanács jobb áttekintést nyerjen a munkaszervek szétszórta tevékenységéről. A Főtitkár megalapozottabb értékelést tud a Tanács elé terjeszteni a tervezett és a kivitelezett projektekről.

A koppenhágai Közgyűlés küldötteinnek és a Tanács tagjainak további javaslata a tervezés megjavítására egy *tervbizottság* vagy egy hasonló testület létrehozása. A tervbizottság a Tanács keretében működne; feladata volna az MTP-k körvonalazása, projektek ajánlása a munkaszerveknek, a tervezett és megvalósított projektek értékelésében tanácsadó testület szerepének betöltése a Tanács mellett.

A tervbizottság feladata volna továbbá az MTP elemzése és értékelése a Szövetség általános céljainak és a prioritást élvező szakterületek kijelölési szempontjainak vonatkozásában.

Mindkét lépés – az irányítás javítása és tervbizottság felállítását – attól függően lehet eredményes és hatékony, hogy a Titkárság képes lesz-e azt a további terhelést is elvállalni, amelyet a központosított irányítás jelent. Ez a szervezeti fejlesztés pedig elengedhetetlennek tűnik a szakmai színvonal emeléséért folytatott küzdelemben.

Az MTP végrehajtásának további fontos szempontja a *munkaszervek részvételének mértéke*, ami jelenleg *nagyon egyenetlen*. Vannak bizottságok, amelyek jól kidolgozott programmal és jól meghatározott projektekkal rendelkeznek, és olyan odaadó tagokból állnak, akik nem kímélik erejüket a tervezett feladatok végrehajtásában. Vannak viszont bizottságok, amelyeknek nehézségeik vannak a tervezésben és – a tagjaik aktivitását fékező különféle okok folytán – a projektek kivitelezésében is.

A Szövetség programtervezésének és irányításának említésre méltó vonása, hogy a közel 80 nemzeti tag közül – a Tanács ismételt felhívásai ellenére – csupán négyen vettek részt közvetlenül az MTP tervezésében. Ilyen körülmények között rendkívül nehéz a Tanácsnak eldöntenie, hogy a koppenhágai Közgyűlésen elhangzott bírálat, amely szerint az MTP nem tükrözi a nemzeti tagok problémáit, mennyire helytálló. Miként lehetne ezt a kijelentést akár alátámasztani, akár cáfolni, ha csaknem mindegyik nemzeti tag – néhány kivételtől eltekintve – nem volt hajlandó közölni problémáit, nézeteit, véleményét.

A Tanácsnak meg kellett elégednie a munkaszervek terveivel, tudva, hogy ezek tagjait a nemzeti tagok jelölik ki.

Ez vonatkozik kétségtelenül a Regionális Bizottságokra, amelyeknek a tervei ténylegesen a régióba tartozó nemzeti tagok tervei. A szakmai bizottságok esetében pedig ismételt hangsúlyozni kell, hogy tagjaikat a nemzeti tagok delegálják, és hogy e bizottságok rendeltetése az alapszabályok szerint „a problémák

felfedése mind regionális, mind nemzetközi szinten, javaslatok kidolgozása a problémák megoldására és megfelelő intézkedések megtételének ösztönzése" [1, p. 37. 2.1 §], ami minden bizonnyal nem zárja ki, hogy figyelembe vegyék a nemzeti tagok problémáit, sőt, éppen ellenkezőleg!

A Szövetség valamennyi tagjának aktív részvétele a programtervezésben és irányításban elengedhetetlen ahhoz, hogy a FID tevékenysége eredményes legyen. Előrelépést jelentett a koppenhágai Közgyűlésnek az a határozata, amellyel felhívja a nemzeti tagokat, hogy vállaljanak közvetlenül is feladatokat az MTP megvalósításában, és járuljanak hozzá a projektek finanszírozásához is. A határozat felszólította az összes (nemzeti, nemzetközi, intézményi és egyéni) tagot, hogy támogassa a Tanácsot a következő, az 1983–1986. évi MTP kidolgozásában, amelyet az 1982. évi Közgyűlés elé kell terjeszteni.

A következő négy évben az MTP fogja irányítani a Szövetség tevékenységét. A program a Szövetség programja, a Szövetség minden tagjának programja. A Szövetség tagjainak, irányító és munkaszerveinek aktív részvételén és együttműködésén, a dokumentáció és információ fejlődéséért, valamint a FID ügyéért

elkötelezett információs szakemberek közös erőfeszítésén múlik az MTP eredményes végrehajtása a FID, a Szövetség minden tagja és a dokumentációs és információs szakma előnyére.

Hivatkozások

1. FID Statutes; Rules of Procedure; Terms of Reference. The Hague, FID, 1980. (FID Publication No. 579)
2. New Programme Structure for FID. The Hague, FID, Doc. A 79-1 (2 January 1979). Magyarul megjelent a TMT 26. évf. 6. számában (1979. június), p. 273–281.
3. Intergovernmental Conference on Scientific and Technological Information for Development, UNISIST II, Paris, 28 May–1 June 1979. Final Report. Paris, Unesco. Doc. PGI/MD/1, 8 August 1979. Magyar nyelvű ismertetése megjelent a TMT 26. évf. 10–11. számában (1979. október–november), p. 425–435.
4. Report of the United Nations Conference on Science and Technology for Development, Vienna, 20–31 August 1979. New York, United Nations, 1979. Doc. No. A/CONF. 81/10. p. 66–68, 76.
5. FID Medium-Term Programme 1981–1984. The Hague, FID, Doc. A 80–16 (3 June 1980).

Az előforduló mozaikszavak feloldása

BSO	Broad System of Ordering	Átfogó Osztályozási Rendszer
CAO	Regional Commission for Asia and Oceania	Ázsiai és Óceániai Regionális Bizottság (Teljes jele: FID/CAO)
CCC	Central Classification Committee	Központi Osztályozási Bizottság (Teljes jele: FID/CCC)
CLA	Regional Commission for Latin-America	Latin-Amerikai Regionális Bizottság (Teljes jele: FID/CLA)
CR	Classification Research	Osztályozáseleméleti Bizottság (Teljes jele: FID/CR)
DE	Dictionary of Economics	A közgazdasági szótár ideiglenes szerkesztő bizottsága
DT	Terminology of Information and Documentation	Információs és Dokumentációs Terminológiai Bizottság (Teljes jele: FID/DT)
EC	Executive Committee	Végrehajtó Bizottság
ET	Education and Training	Oktatási és Továbbképzési Bizottság (Teljes jele: FID/ET)
FID	Fédération Internationale de Documentation	Nemzetközi Dokumentációs Szövetség
FID/II	Information for Industry	Ipari Információs Bizottság (Rövidített jele: II)
GS	General Secretariat	Titkárság
ICA	International Council of Archives	Levéltárak Nemzetközi Tanácsa
IFLA	International Federation of Library Associations and Institutions	Könyvtári Egyesületek és Intézmények Nemzetközi Szövetsége
II	Information for Industry	Ipari Információs Bizottság (Teljes jele: FID/II)
ISO	International Standards Organization	Nemzetközi Szabványügyi Szervezet
LD	Linguistics in Documentation	Dokumentációs Nyelvészeti Bizottság (Teljes jele: FID/LD)
MTP	Medium-Term Programme	Középtávú Program
PD	Patent Information and Documentation	Szabadalmi Információs és Dokumentációs Bizottság (teljes jele: FID/PD)
RI	Research on the Theoretical Basis of Information	Az Információ Elméleti Alapjainak Kutatásával Foglalkozó Bizottság (Teljes jele: FID/RI)
SD	Social Sciences Documentation	Társadalomtudományi Dokumentációs Bizottság (Teljes jele: FID/SD)
UAK	Universal Accessibility of Knowledge	Az Ismeretek Általános Hozzáférhetősége
Unesco	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization	Az ENSZ Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete
UNISIST		Az Unesco tudományos és műszaki információs programját jelölő mozaikszó

LÁZÁR Péter: A Nemzetközi Dokumentációs Szövetség 1981–1984. évi középtávú programja

A beszámoló a FID 1978. szeptember 22–23-án elfogadott új programjából kiindulva, annak alapelveit, általános céljait, hosszú távú prioritást élvező szakterületeit és a FID szervezetére gyakorolt hatását ismertetve, részletesen elemzi a szövetségi munka 1981–1984-re szóló középtávú programját, az ún. Medium-Term Programme-t (MTP).

* * *

LÁZÁR, P.: The Medium-Term Programme of the International Federation for Documentation for 1981–1984

Based upon the new programme structure for FID adopted on 22–23 September 1978, its principles, general objectives, long-term subject priority areas and effects on the structure of FID the Federation's first Medium-Term Programme (MTP) is analyzed in detail.

* * *

ЛАЗАР, П.: Среднесрочная программа Международной федерации по документации (МФД) на период 1981–1984 гг.

Отчет, исходя из новой программы МФД, принятой 22–23 сентября 1978 года, знакомит с её основными принципами, общими целями, областями пользующимися долгосрочным приоритетом, и оказанным ею влиянием на организацию МФД, подробно анализирует среднесрочную программу работы Федерации на период 1981–1984 гг, так называемую Medium-Term Programme (MTP).

* * *

LÁZÁR, P.: Das mittelfristige Programm für 1981–1984 des Internationalen Verbandes für Dokumentation

Auf Grund des am 22. und 23. September 1978 angenommenen neuen Programmes der FID, dessen Grundprinzipien, allgemeiner Ziele, langfristiger Prioritäten, wie auch dessen Einfluss auf die Organisation der FID wird das erste mittelfristige Programm 1981–1984 der Federation, das sogenannte Medium-Term Programme (MTP) eingehend analysiert.

* * *

MEGJELENT

KOVÁCS ILONA
Dokumentumleírás

Bp. OMIKK–ÉTK, 1981. (TMI 3. sz.)

A könyvtári és információs feldolgozó munka egyik alapja a dokumentumleírás és katalóguskészítés alapvető szabályainak és problémáinak ismerete.

E kiadvány elsősorban a könyvek és időszaki kiadványok bibliográfiai leírását és besorolási adatait tárgyalja. Bemutatja az új, vagyis a dokumentumleírasi és a régi, vagyis a címleírasi szabályok eltéréseit és azok hatását a katalógusszerkesztésre. Nem foglalkozik a nem könyv jellegű dokumentumok leírasi szabályaival és a betűrendbe sorolás részletkérdéseivel.

A kiadvány terjedelme 45 oldal, ára 12 Ft.

Megrendelhető az OMIKK Értékesítési osztályától (1428 Budapest, Pf. 12.).